

A kötet záró ciklusa, a *Nincs nap, nincs éj* az utazás utolsó állomása, egy további lépés a nyelv tisztasága felé. A ciklus többek között Paul Valéry *Tengerparti temető* című ismert versének Báthori általi fordítását is tartalmazza, amely amellett, hogy dialógust folytat a Valéry által megkezdett irodalmi hagyománnyal, szervesen illeszkedik a fordító költői életművébe is. Az *Esti kép*, a *Litánia*, a *Kék levegőben*, a *Szorongás* vagy a *Leltár* című versek már nem csupán a költői szubjektum meditációi, a világra való reflexiói, hanem nem kevesebbre vállalkoznak, mint hogy a nyelv által magát a lét egészét ragadják meg. Báthori költészete itt elrugaszkozik a szubjektivitástól, és az egyetemesség, a világ ésszel felérhető (és felérhetetlen?) egésze felé fordul. Az olyan versek, mint a *Dissipatio Humani Generis*, a *Dies Irae*, a *Rózsza* vagy a *Százszor ér el* nem csupán megállapításokat tesznek a szubjektum saját létezéséről vagy általában a létről, hanem szakrális módon magán a lét hangján igyekeznek szólni. Az utolsó ciklus legtöbb versének beszélője már nem valamiféle körülhatárolható, életrajzzal rendelkező szubjektum, hanem maga a mindenség, mely a változatos metaforákon, tájképeken, emlékeken, állatokon és növényeken keresztül önmagát nyilatkoztatja ki.

Összességében úgy vélem, Báthori Csaba *Jel a semmiről* című

kötete a kortárs magyar líra jelentős vállalkozása, mégpedig azért, mert olyan változatos módon képes szólni ember és lét viszonyáról, illetve magáról a létről, mely változatosság mintha kissé hiányozna napjaink magyar költészetéből. Élmenylíra és filozofikus költészet, szubjektum és létezés egyszerre szólal meg hihetetlen tematikai és formagazdagsággal, ezért könnyen az a benyomásunk támadhat, hogy a kötet versei szinte szétfeszítik saját százötven oldalas keretüket. Báthori olyan minőségű és olyan széles asszociációs horizontokat megnyitó verseket válogatott egyetlen kötetbe, melyek, úgy gondolom, három-négy átlagos minőségű verseskötet erejével bírhatnak. A szerző fő erénye, hogy eredeti, félreismerhetetlen hangja mellett mindig képes a megújulásra, amire jelen kötetete szolgálhat tanúbizonyságul.

KÁNTÁS BALÁZS

(*Napkút Kiadó, Budapest, 2009,*
156 oldal, 1490 Ft)

SZÁLINGER BALÁZS: *M1/M7*

Az *M1/M7* Szálinger Balázs 2003 és 2009 között írt verseit tartalmazza. A kötet jelentőségét az élénk kritikai érdeklődésen túl az is mutatja,

hogy kapcsán az Élet és Irodalom hasábjain kisebb szóváltás alakult ki Bedecs László és Margócsy István között. E szóváltás természetesen legalább annyira adódik a két kritikus különböző előfeltevéseiből, mint a tényleges versekből; engem most – feladatomnál fogva – mégis az érdekel, hogy maguk a szövegek mivel provokálhatják általában a kortárs befogadót.

Az egyik lehetséges válasz a versek szokatlanul erősnek mondható allegorizáló hajlama. A három ciklus (*Sport*, *Szólószínház*, *Nemo plus iuris*) előtt álló nyitóversben a beszélő rögtön a hazáját jelöli meg („ez az öt kilométer / A hazám”), az ottani „állandó hangzavar és füst” pedig számára a „többségi ének” analógiája lesz. A kortárs magyar költészet kanonizáltaknak mondott szerzői a haza fogalmát egy jó ideje csak különböző ellentétezősokkal emelik versbe, a „többségi költészet” fogalma pedig a honi lírakitikában (az afirmatív, illetve a vallomásos megszólalásmóddal karöltve) szinte szitokszónak számít. Ezen előfeltevésekre a Szálinger-versek még direktbben is rájátszanak, a *Költő & badvezér* például a következő kérdést teszi fel: „Térdre került-e a jó Magyarország, / Vagy

daliásan harcol a fagyban”, az utána következő *Sport* pedig egy futballcsapat játékosaként mutatja be a reformkori nagyságokat (a számomra leginkább tetsző megoldás, mikor Wesselényi munkabírását élte a lírai beszélő). Az ellentétezőt szolgáló hivatott irónia tehát jelen van a versekben, az allegória állandó jelenléte viszont így is túlolvasásokat idézhet elő. Az iménti vers „Országgyűlési ifjak”-ra vonatkozó megjegyzését („Kincsek a kispadon”) valóban nem nehéz aktualizálni, viszont ez az aktualizálás a szöveggörnyezetből történő kiszakítással jóval több tényezőt fed el, mint amennyire rávilágít. Ahogy Reményi József Tamás rámutat, ezek az allegóriák „a magyarázatok bizonytalanságát sugározzák”. Mi sem mutatja ezt jobban, mint a *Szűnyog*, *szűnyog* című mondókaszerű vers, melyben a „Szűnyog, szűnyog, ne csípd meg, / hadd nőjön még a kised” lehetséges bibliai allegóriáját (a vers egyébként a *Nőstény piéta* mögött szerepel a kötetben) a beszélő a zárlatban a lehetséges „bosszú” versbe emelésével visszavonja. Felvillan tehát az allegorikus értelmezés lehetősége, a zárlat viszont ennek lehetetlenségét hangsúlyozza.

A kortárs értelmezői előfeltevések lehetséges kikezdésének másik oka véleményem szerint a versek nagyfokú stilizáltsága. Ezalatt egyrészt a mondatalkotás komplexitását, másrészt a szoros értelemben vett technikai művességet értem. Például a *Testvérem, szemed úgyse tud hazudni* második versszakában: „Épp úgy lépsz lecsiszolt kövén uraknak, / Mint mikor reccsogó szekér nyomába / Lábtördelve bicegsz, akár a marha, / Aki vályúba dőlve fal morogva, / S most tányért kap, először és *üvegből*”. Az ehhez hasonló összetett mondat első olvasásra nem biztos, hogy minden részében érthető. Az olyan olvasók (közjük tartozom én is), akik szeretnek bíbelődni a versszöveggel, felfejteni annak különböző jelentésrétegeit, élvezetüket fogják lelni ezekben a fogásokban, akik viszont a kisebb befektetéssel szétzálazható versek iránt fogékonyak, könnyen zavarba jöhetnek tőlük.

A kiterjesztett analógiákkal mintegy párhuzamosan a technikai művesség is provokálhatja az olvasót. Azon ornamentika például, amely Szálinger nagyszerű leoninusait jellemzi, elvonhatja a figyelmet a vers mélyrétegeiről. Az „Ám még szebb, hol a mécsek az ótetetőben is égnék” típusú gyönyörű sorok könnyen álomba ringathatják a befogadót. Azzal együtt, hogy ez is az olvasói kultúra függvénye.

Szálinger Balázs új kötetét zömében erős versek alkotják, vannak köztük kiemelkedő (*A helyi ménes, Szőlőszínház, Két katolikus, Nyílt nap*) és feledhetőbb darabok is (*Album I–XII*). A kötetet emiatt is érdemes elolvasni, és amiatt is, hogy az olvasó maga bizonyosodjon meg róla: valóban provokálnak-e ezek a versek?

FEKETE RICHÁRD

(*Magvető Kiadó, Budapest, 2009, 96 oldal, 1990 Ft*)

Kultúra

VIRÁG ZOLTÁN:
Szülőföldek, batárok, dialógusok
Beszélgetések magyar, horvát, szerb és szlovén írókkal

Ha esetleg Virág Zoltán szándéka „mindössze annyi” volt is, hogy

kötetbe rendezze azokat a folyóiratokban (Tiszatáj, Forrás, Híd, Fosszília, Quorum) korábban már közölt beszélgetéseket (illetve két további, eddig még nem publikált, Jovan Zivlakkal és Andrej E. Skuiccsal készített interjút), melyek Szegeden rendezett szerzői estek során